

Jaffa Kiadó és Kereskedelmi Kft. |2023|

Miként emelkedett a levegőbe az egyik legelső magyar operettprimadonna? Mit akart elénekelni Jókai Johann Straussnak? Hogyan készült a szocialista operett és a Honthy-kultusz? Mi köze volt a Leányvásárnak Molnár Ferenc szerelmi életéhez? No és miként vált a román sanzonettből magyar csárdáskirálynő? Vagy csárdáskirályné? S egyáltalán: melyik is a címszerep Kálmán Imre leghíresebb operettjében?

Ilyen és ehhez hasonló kérdések sorát tárgyalja az Operettország, amely a műfaj bécsi-budapesti vonulatának 15 meghatározó alakját mutatja be Johann Strausstól Blaha Lujzán át Rátonyi Róbertig. Csupa figyelemre méltó személyiség, zeneszerzők és librettisták, primadonnák és táncos-komikusok, de éppígy színigazgatók is szerepelnek a kötet lapjain. A fejezeteket olvasván átfogó képet kaphatunk e népszerű, de sokak által félreértett műfaj hazai, illetve monarchiabeli történetéről, miközben a mosolyogásra, az ámuló vagy fejcsóváló rácsodálkozásra, sőt akár a szemérmes elpirulásra is lesz okunk és lehetőségünk. Mert az operettnek nincsenek se szentjei, se mártírjai - ám annál több a színes, vonzó és izgalmasan ellentmondásos egyéniség a műfaj múltjában. Ismerjük meg őket!

LÁSZLÓ FERENC kritikus, történész, szenvedélyes ismeretterjesztő. A Muzsika folyóirat és az Opera Magazin egykori, illetve a Revizor kritikai portál aktív szerkesztője, a Bartók Rádió műsorvezetője. Szintén a Jaffa Kiadónál jelent meg Honi bestiárium című könyve.

Tartalom

Előszó.....7

A könnyűlovasság rohama

Franz von Suppé (1819–1895)11

Császár és király

ifj. Johann Strauss (1825–1899)21

Bécs kedvence

Alexander Girardi (1850–1918)43

Örökegy menyecske

Blaha Lujza (1850–1926)53

Pözsge szellem

Konti József (1852–1905)69

Az isteni Ilka

Pálmay Ilka (1859–1945)85

Fegyverneme: operett

Lehár Ferenc (1870–1948)101

Pionír és doyen

Huszka Jenő (1875–1960)117

A táncoskomikusok ősatyja

Rátkai Márton (1881–1951)145

Korunkat elfeledjük

Kálmán Imre (1882–1953)165

A legzseniálisabb

Jacobi Viktor (1883–1921)181

Nagyságos fejedelemasszony

Honthy Hanna (1893–1978)199

Tagkönyves mentőangyal

Gáspár Margit (1905–1994)219

Odavagyunk magáért

Fényes Szabolcs (1912–1986)233

Új műsorhoz új férfi kell

Rátonyi Róbert (1923–1992)249

Felhasznált és ajánlott irodalom (Válogatás)265

Névmutató267

Előszó

Ez a könyv az operett műfaj bécsi-budapesti vonulatának 15 meghatározó alakját mutatja be: ifjabb Johann Strausstól Rátonyi Róbertig. Csupa figyelemreméltó személyiség, zeneszerzők és librettisták, primadonnák és táncoskomikusok, de éppígy színingazgatók is középpontba kerülnek majd az egyes fejezetekben, méghozzá annak reményében, hogy a felvázolt portrék és pályaképek összessége, a legkevésbé sem teljes, de mégis átfogó képet fog kínálni az olvasónak e méltán népszerű, habár oly sokak által félreértett, sőt lesajnált zsáner belvilágáról és hazai, illetve monachiabéli történetéről. Így hát munkám értelemszerűen leginkább azok figyelmére formálhat igényt, akik – hozzám hasonlóan – maguk is szeretik az operettet, és akik szeretnék többet megtudni e műfajról, kedvenc szerzőikről, az operettjátás máig legendás nagyságairól. Ám szerencsés esetben azok is érdekesnek találhatják majd az elkövetkezőket, akik az operett iránt egyelőre tartózkodással viseltetnek ugyan, viszont érdekli őket a XIX. és a XX. század történelme. Az operett műfaj taglalása révén ugyanis izgalmas témák egész sora tárulhat fel előttük is: majd' másfél évszázad színház-, kultúr- és politikatörténete, az ízlés és a mentalitás változásai, valamint az alkotók, az előadók és a közönségük életét egyaránt drámaian befolyásoló események garmadája. Mindezek révén e könyv lapjain az operettek mellett szóba kerül majd sok egyéb közt a női és a férfividat, a gasztronómia, a bűnüldözés, de éppígy a levegő meghódítása, a polgári házasság intézményesítése és nem utolsósorban az erotika és a szexualitás is.

A Jaffa Kiadó jóvoltából megjelent előző könyvem, a Honi bestiárium előszavában elkövettem azt az óvatlanságot, hogy rögtön a legelső mondatban megvallottam: nem tudományos igényű művet írtam. Ezúttal valamelyest körültekintőbben csupán a második bekezdés sűrűjében közlöm az olvasóval, hogy ez a könyv szintúgy nem tudományos jellegű szakmunka. És nem is közhasznú operett-kalauz, amelyből megismerhető lenne az egyes darabok részletes cselekménye, összes szereplője, vagy a műfaj történetének mindahány fontos neve és dátuma. (Igaz, a fejezetek végén rendre ott lelhető majd néhány kedvcsináló és reprezentatív ajánlat az egyes életművekből, amelyekhez a videó- és zenemegosztó felületeken könnyű hozzáférni.)

Ebben a könyvben a lehetőségig könnyed, de azért megalapozott ismeretterjesztésre teszek kísérletet, már most jó előre lemondva a mindentudás és a megfellebbezhetetlenség látszatáról. Ezt annál is fontosabbnak tartom

idejekorán jelezni, mert az elkövetkezőkben sok helyütt belebotolhatunk majd a műfaj történetét övező bizonytalanságokba, számtalanszor utánközölt, de azért ettől még váltig kétes hitelű vagy éppenséggel kereken megcáfolható mozzanatokba. Így miközben a nagy alkotói és előadói pályafutásokhoz kapcsolódó emblemikus történetek, anekdoták és beállítások rendre ott szerepelnek e könyv lapjain is, azért a történeti hitelesség jegyében itt-ott némi egészséges legendaosztatásra, vagy legalább néhány kérdőjel elhelyezésére is sor kerül majd körülöttük.

Olyan férfiakról és nőkről, zsenikről, sztárokról és hasznos jelesekről lesz szó ebben a könyvben, akik mindannyian hozzátettek valami fontosat vagy éppenséggel alapvetőt az operettirodalom és az operettjátékszás történetéhez, és akik ilyesformán meghatározzák a műfaj jelenét is. Ám az operett dévaj közegéhez sokkalta jobban illik, ha szoborállítás helyett úgy ápoljuk az emléküket, hogy közben a mosolyogásra, az ámuló vagy fejcsóváló rácsodálkozásra, sőt akár a szemérmes elpirulásra is legyen okunk és lehetőségünk. Mert az operettnek szerencsére nincsenek se szentjei, se mártírjai. Ám annál több a színes, vonzó és izgalmas egyéniség a műfaj múltjában.

(Az előszó forrása: <https://port.hu/cikk/magazin/operettorszag-palyakepek-a-becsi-budapesti-operett-tortenetebol/article-97982>)